

“ Mekâna göstermek için değil, **görmek için giriyorum** ”

Ali Kazma

Videolarında mekân olgusunu açıkça görülen espasla sınırlandırmıyor Ali Kazma, aynı zamanda tarihsel katmanların üst üste bindiği bir arkeolojik çalışmanın merkezine de koyuyor. Böylece mekân, gösterilmek istenen yerden yeni görme biçimleriyle keşfedilen bir alana dönüşüyor eserlerinde.

Maden, 2017.

Video sanatçısı Ali Kazma, zamanın mekân üzerine serdiği katmanları keşfe çıkıyor eserlerinde. Kristalleşen zamanın mekânsal kesitlerini, o katmanları birbirinden koparmadan sunuyor. Bir taraftan aynı mekân üzerinde farklı mekân algılarını tetiklerken, diğer taraftan sergi mekânındaki düzenlemeyle de farklı mekânları birbiriyle ilişkiye sokuyor.

Ali Kazma, video espasından sergileme mekânının espasına uzanan geniş bir yelpazede mekânın eserlerinde yer alış biçimini anlattı.

Yıllardır videolar yapıyorsunuz. “Video espası” ile “sergileme mekânı olarak espas” arasında ne gibi ilişkiler kuruyorsunuz yerleştirmelerinizde?

Sergi alanının espası verili bir done olarak karşınıza çıkar genelde. İşlerinizin kendi aralarında ve seyirci ile kuracağı ilişkiyi o done içinde, o mekân üzerinden kurgulamak zorundasınız. Video sergilerinin sinemadan ayrıldığı en temel nokta, sinemada olduğu gibi bir koltukta oturup herkesle birlikte fiks bir noktadan, fiks bir perspektiften bakmıyor olmanız bir video eserine. Her ikisi de hareketli görüntülerden oluşmalarına rağmen, bu anlamda en baştan çok temel bir biçimde ayrılıyorlar. Onun için ben sergilerimi kurarken işlerimin mekân içinde boyut, ritim ve oran bakımından birbirleriyle ilişkilerine çok önem veriyorum. Kendi içlerinde neredeyse bir kompozisyon haline gelmesi lazım sergideki işlerin. Ayrıca bu kurgunun dışında, insanların sergiyi deneyimlerken mekân içinde nasıl ilişkiler kurabileceklerini de hesaba katmaya çalışıyorum. Serginin giriş-çıkış rotalarını, farklı perspektif noktalarını, birkaç işin bir arada görünüp duyulmasını

sağlayan pozisyonları nasıl oluşturabileceğimi ve bu kurduğum ilişkilerin kendi içlerinde nasıl anlamlı algılama serilerine dönüşebileceklerini düşünüyorum. Aynı beş iştenden sonsuz sayıda farklı sergi yapabilirsiniz mekânına göre. Sergide mekân çok belirleyici.

Videolarınızda gösterdiğiniz espasları –saatçi, tiyatro, film stüdyosu, bir hapishane, sanatçı atölyesi gibi çok örnek sayılabilir- nasıl kullanıyorsunuz? Nelere dikkat etmektesiniz bir gerçek espasta?

Bu sorulara cevap vermek çok zor. Orada, var olduğunuz mekânın içindeki hissinizle, sizin konuya yaklaşımınızın sizde uyandırdıklarıyla alakalı. Belki sinemacılarla videocuların en büyük farkı diyebiliriz buna -en azından benim algıladığım şekliyle: Ben bir mekâna göstermek için değil, görmek için giriyorum. Bu nedenle de başta elimde bir kullanım kılavuzu olmuyor. Tabii ki insan her yere bir çeşit bagajla giriyor; hele bir işi otuz senedir yapıyorsanız, her girdiğiniz yerde geçmişinizden birçok şeyle karşılaşıyorsunuz, beyninizin farklı yerlerinden -eğer o da bir mekânsa- farklı tecrübeler geliyor aklınıza. Daha önce yaptığınız başı işleri, mekânları, sesleri, kokuları hatırlıyorsunuz ve bu durum belki de algınızı kapatıyor biraz. Ama ben her girdiğim yerde o algıyı mümkün olduğu kadar açık tutmaya çalışıyorum. Mesela şimdi bir hapishaneyi göstereceğim diye değil, hapishaneyi ben nasıl göreceğim; görme duyumu, otuz senedir üzerinde çalıştığım bu aparatı -öyle diyelim- burada nasıl kullanacağım diye düşünüyorum. Yeni bir şey üretebilecek miyim, yeni bir şey görebilecek miyim ona bakıyorum.

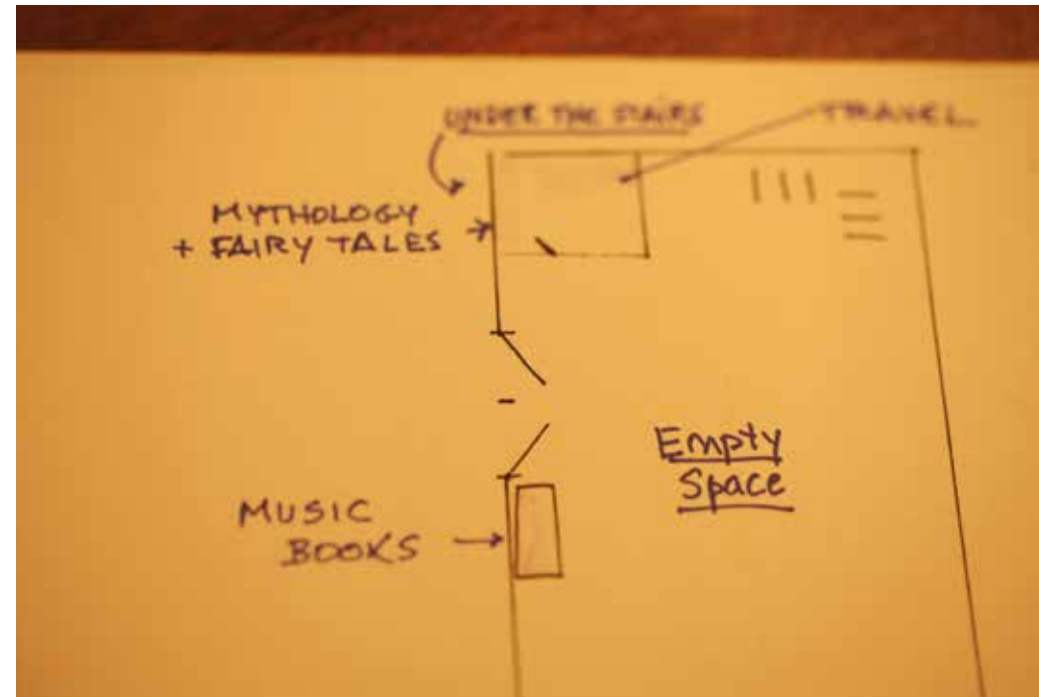

Yetimhane, 2018.

Yetimhane, 2018.

Bir mekâna göstermek için değil, görmek için giriyorum. Bu nedenle de başta elimde bir kullanım kılavuzu olmuyor.

Harfler Evi (Rezistans Serisi), 2015.

Sonuçta evet, mekân limitleyen bir şey ama limit olmadan nasıl çalışacağız?.. Zaten içeride olanla dışarıda olan arasında bir çeşit bütünlük sağlayan da aradaki bu tansiyon, bu çatışma.

Bu yeni görme biçimleri arayışı içinde espas ile yerin belleği arasında kurduğunuz bağları nasıl kurguluyorsunuz?

Her girdiğiniz yerde hem insana hem de eşyaya ve şeylere dair bir hafızayla karşılaşıyorsunuz. Bir ormanın içinde de bu böyle; ağaçların hafızası, onların tarihiyle karşılaşıyorsunuz. Kişisel mekânlarda da aynı şey söz konusu. Mesela Füsün Onur'un evinde bir video çekmiştim veya Sarkis'in atölyesinde... Mekânların ağırlıklı hafızası, en azından yakın geçmişi o kişiyle ilgili elbette. Ama orada bile bambaşka şeyler görüyorsunuz. Özellikle de bir sanatçının stüdyosunda... Mesela Sarkis'in stüdyosunda iki bin senelik bir obje ya da Füsün Onur'un ev-stüdyosunda kaptan babasından kalma bir şapka görüyorsunuz. Yani kişisel tarihin yanı sıra o kişisel tarihten çıkıp başka tarihlere el atan, onlarla ilişki kuran tarihlere ve bunların izlerine rastlıyorsunuz. Bu farklı zamanlarla mekân içinde karşılaşmak ve bunları işlerimde yan yana getirmek, birbirleriyle ilişkiye sokmak çok sık kullandığım bir metot.

Onun için birçok tarihsel katmandan geçmiş mekânlar ilgimi çekiyor. Örneğin Şili'de çektiğim Maden... Burası 20. yüzyıl başında bir madenmiş, daha sonra da maden büyüyerek işçilerin yaşadığı bir kasabaya dönüşmüş, sonrasında terk edilmiş, bunun ardından da Pinochet döneminde sol görüşlülerin kapatıldığı bir hapishaneye dönüşmüş. Mekânın bir kısmı şu anda çevredeki insanların kullandığı, sosyal aktivitelerin yapıldığı bir alan. Ve elbette yaklaşık yüz yıllık bu tarih, Atacama Çölü gibi milyonlarca yıllık coğrafi ve jeolojik geçmişin üzerine oturuyor. Katmanlar, katmanlar... Böyle bir mekâna girmek beni çok heyecanlandırıyor. Bu mekân içinde kendi kameramı kullanarak kişisel bir arkeoloji çalışması yapmak, imgeleri kazıp çıkarıp, imge-objeleri birbirleriyle karşılaştırmak beni çok heyecanlandıran bir şey. Böyle yerler, katman katman üst üste binmiş tarihsel izler taşıyan mekânlar benim için hep çok özel oldular.

Mekân anlattığınız anlamıyla ufuk açan bir alan ama diğer taraftan aslında sınırlandıran da bir şey... Bu aradaki çatışma nasıl çözülüyor sizce?

Bu çatışma en üretken çatışmalardan biri. Sonuçta evet, mekân limitleyen bir şey ama limit olmadan nasıl çalışacağız? Bu bizi limitleyen ve olanak açan şey esasında etle tırnak gibi iç içe geçmiş durumda. Ve zaten içeride olanla dışarıda olan arasında bir çeşit bütünlük sağlayan da aradaki bu tansiyon, bu çatışma. Bu her girdiğiniz yerde, her girdiğiniz mekânda, her kameraya baktığınızda yaşadığınız bir çatışma.

Bunun da ötesinde, filminizi de bir mekân olarak düşünürseniz -zaman içinde akan bir mekân, Tarkovsky'nin dediği gibi zaman içinde heykel olarak- onun da dışında bıraktığınız o kadar çok şey var ki... Benim genelde çekimlerim yirmi saati aşar, bundan yedi ya da bilemedin on dakikalık işler yapıyorum. Nasıl bir limitleme, nasıl bir dışa atma, nasıl bir arınma?.. Neyi koyduğunuz, neyi koymadığınız?.. İşin ilginçleştiği nokta da orası zaten.

Başka bir açıdan bakalım... İnsandan, zamandan arınmış, salt mekânın videosu yapılabilir mi sizce?

Orda ben varım! O filmi yapan olarak ben varım sonuçta. Amerikan deneysel sinemasında şeylerin imajları üzerine çok gidildi. Şeylerin birbirini görmesi üzerine, insanın ayrıcalıklı pozisyonunu elimine etmeye çalışan denemeler yapıldı. Ben her zaman bu soruyu çok ilginç bir soru olarak görüyorum, çok fazla sorulan bir soru çünkü. Esasında neden bu kadar çok sorulduğu belki de sorunun kendisinden daha ilginç. Bir başka deyişle, "Bakış insandan koparmak mümkün mü?" sorusu bu. Ben film yapan biri olarak o imajı gördüğüm anda insanı düşünüyorum. Biri çeki o imajı, biri böyle koydu o kamerayı... Ya da dedi ki ben kamerayı hareket eden bir şeyin üzerine koyayım, otonom olsun. Ama onu da o yaptı. Yani insanın olmadığı bir yerde imgenin olamayacağı benim kafamın içinde o kadar yer etmiş durumda ki... Tek bir kelimeyle yanıtlamam gerekirse "hayır" diyeceğim, olamaz.

Video sanatı, sinemaya göre öznel kamera açılarına daha açık, daha fazla olanak tanıyan bir alan gibi duruyor. Bu, video sanatında izleyici ya da üreticinin mekâna ilişkisini güçlendiren bir durum mudur sizce?

Çok önemli bir şeyden bahsediyorsunuz. Videonun çıkışında kadın video sanatçıları çok önemlidir ve ilk iş olarak da video kamerayı kendi bedenlerine çevirmişler, kendi beden imgelerini, imajlarını sinemanın daha önce yarattığı kadın imajıyla neredeyse tamamen zıt imgelerle göstermişlerdir bize. Kadın video sanatçılarının gözünden kendi bedenlerini gördük ve bu daha önce sinemada gördüğümüz bir kadın bedeni değildi. Kamera hemen bedene döndü, belki de bu sanatçılar kendi görsel, estetik dünyalarında olan, sinemada eksik olduğunu bildikleri bir şeyi hemen ürettiler videolla. Buna olanak sundu video. Dediğiniz gibi çok öznel, yeni olanaklar sundu sanatçılara.

Bu olanakların yanı sıra video tabii teknolojiye de çok açık bir alan. Sunduğu olanakların yanı sıra sunacağı muhtemel olanaklar da var. Bu anlamda da aslında eserin espasıyla izleyicinin espası arasında sıkı bir ilişki kurabilen özelliğe sahip. Teknolojik gelişim nereye götürecektir bizi sizce?

Bu esasında biraz eksikliğim olan bir konu. İşim gerektirmedikçe takip etmiyorum teknolojik gelişmeleri. Teknoloji bazı günümüz işleri beni henüz çok heyecanlandırmadı. Bazı VR işleri tecrübe ettim, birkaç tanesi de ilgimi çekti. Bu teknolojinin işleme için gerekli inanç zıplaması bende yok. Tabii ki istisnalar olacak ama bana bu diskur, özellikle de VR ve sanat üzerine duyulan heyecan, dünyanın gidişine de paralel olarak temelde teknolojik, militer ve endüstriyel sektörün desteklediği, beslediği bir olgu gibi geliyor. Sanatla ilgisi birincil değil sanki. Teknoloji bir çıkış noktası olmamalı. Yani yeni düşüncelere, yeni sorulara, arayışlara denk gelen; bunlar için gerekli, elzem yeni bir teknoloji varsa ne güzel ama sırf teknoloji var diye bir şey yapmak, bir iş düşünmek bana yanlış bir yön gibi geliyor.

Farklı zamanlarla mekân içinde karşılaşmak ve bunları işlerimde yan yana getirmek, birbirleriyle ilişkiye sokmak çok sık kullandığım bir metot.

s a n a t

- ✓ Hacı Sabancı / “Sanat herkese iyi gelen bir kavram”
- ✓ Ayça Telgeren / Soluk mavi noktalar ve sonsuz bağlantılar üzerine
- ✓ Sabire Başel Algül / Belirsizliğin cazibesinde sınırsız bir dünya

sanat, sanat ve tasarım dergisi
artisans